

אכסניא של תורה

פרשת ויקהל #8 Issue

כ"ה אדר א' תשפ"ב

לעילוי נשמת: רבקה בת אליהו ע"ה

This week's edition has been sponsored
לעילוי נשמת:

החבר ר' משה בן החבר ר' נתן הלוי
באמבערגער צ"ל

For sponsorship opportunities or to sign up
for our emails please visit:
KOLLELASHKENAZ.ORG

a) **Rabbeinu Yaakov Tzvi Mecklenburg** was born in the city of Lissa (Prussia/Poland) in the year 1785. He studied under Rav Akiva Eiger in Märkisch Friedland, Prussia. Rav Mecklenburg did not want to earn a living from his Torah knowledge so instead he became a merchant. These endeavors turned unsuccessful, and in 1831 he accepted a rabbinical post in Königsberg, Prussia. In this position, Rav Mecklenburg joined forces with Rav Meir Leibish Wisser (*Malbin*) to combat the Reform Movement. To this end, he composed an original commentary on *Chumash* named *הקבלה*. This commentary is similar to that of the *Malbin* in the sense that they both focus on the root sources of words. He also authored a commentary on prayer called *Iyun Tefillah* which is often published together with the commentary of Rav Yaakov Lorberbaum (author of *Nesivos Hamishpat*) named *Derech HaChaim*, who was the Chief Rabbi of Lissa during that time. Rav Yaakov Tzvi Mecklenburg served as the Rav of Königsberg for more than 30 years until his passing in 1865.

b) **Rabbeinu Pinchas Halevi Horowitz** was born in the year 1730 in the city of Chortkiv (Ukraine). His first rabbinical post was in Witkowo, Poland, and then later in Lachovice (Ljachavičy, Belarus). In the year 1771, he was appointed Rav of Frankfurt. This position was very prestigious and he served alongside the Rosh Yeshiva at that time Rav Nossan Maz (see issue #1). This period was the "Golden-Age" of Frankfurt and there were dozens of great Torah scholars in the city during his tenure. Rav Horowitz authored numerous works, many of which became classics. The *sefer* *הפלאה Kesubos*, the *מקנה Kiddushin*, and a lengthy commentary on *Chumash* called *פנים פתח*. Rav Horowitz served as the Rav in Frankfurt for more than 30 years, until his passing in 1805. He was succeeded by his son Rav Tzvi Hirsch, author of the *sefer* *לירידה*.

c) **Rabbeinu Dovid Fränkel** was born in the city of Berlin in the year 1707 (or 1704). He was a close *talmid* of Rabbeinu Yaakov Papirash (ש"ק) in Frankfurt. He was appointed the Rav of Dessau in 1737, later, in 1743, he returned to Berlin as the Chief Rabbi. Rav Dovid had a special affinity for Talmud Yerushalmi and composed a dual commentary to promote its study. These two commentaries named *קרן העדה* and *שייר* are considered the basic commentaries on Yerushalmi until today. In addition, he promoted the *seforim* of the Rambam, in particular the *מורה נבוכים*. Rav Dovid had a new edition printed and also reprinted the *דורות* with his own commentary. He passed away in 1762 in Berlin.

מלחמות ה' *ה' sefer*
authored by Rav
Avraham Suto to
discredit Reformist
agendas. First
published: Tenth
of Adar Rishon
1834

ספר
מלחמות ה'
נחבר למועיל בני ישראל
הרב אברהם שוט
סנסט - שקי והמחבר יצא
הוא
אברהם וויסר
על פניו חתום
הוא
אחלק ביעקב וויסר יצא

ה' תר"ג
הוא חתום על פניו חתום
בית דין שוט וויסר

Achsanya Shel Torah is dedicated to exploring, researching, and publishing Chidushei Torah incorporating Toras Gedolei Ashkenaz together with its regular limudim.

Mirror Image!

R' Avraham Bamberger – Rosh Kollel

”וַעֲשֵׂה אֶת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֵת כֻּנּוֹ נְחֹשֶׁת בְּמִרְאֵת
הַצָּבֳאֹת אֲשֶׁר צָבְאוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד” (ל"ח, ח')

When the women brought their copper mirrors to Moshe *Rabbeinu* to be used in the building of the *Mishkan*, he was hesitant to accept them. His reasoning; since mirrors are used by women to make themselves attractive, this item is a device of the *יצר הרע* and therefore should not be used in the holy work of constructing the *Mishkan*. However, *Hakadosh Baruch Hu* directed Moshe to accept the mirrors because these women had actually turned a

A medieval mark - a lump of purified silver
- mentioned by the *בגלי התוספות*

mirror into a device of holy work. When they were ungroomed and covered in filth while working in *Mitzrayim*, the women would use the mirrors to make themselves attractive to their husbands so that they would be *mekayim* (see Rashi 38:8 for more detail). The glaring question is, why did Moshe *Rabbeinu* accept other donations, such as the *כומז*, which was an item created for the purpose of enticing men for *זימה*?

The Ramban explains as follows. The *כומז* was melted down and mixed together with gold from other sources. This combination was then used to make the vessels for the *Mishkan*. However, with regard to

Continued on Pg 2

A Shekel of Fire

R' Eliyahu Simcha Hellmann – Rosh Kollel

In addition to reading *parshas Vayakel*, this week we will also be reading the *parsha* which discusses the *מחצית השקל*. The *pasuk* says: “זה יתנו וגו' מחצית השקל בשקל הקודש” – the use of the word “זה” connotes that there was a visual element to this commandment from

Hakadosh Baruch Hu together with the verbal part. Rashi brings from the Yerushalmi³ that Moshe *Rabbeinu* had difficulty comprehending this *mitzva* and therefore Hashem showed him a *מטבע של אש*. Moshe was then instructed that the *mitzva*

of *מחצית השקל* was to be performed with that type of *שקל*. This entire story is puzzling; what was so difficult to understand about the *מחצית השקל*? What is the meaning of *מטבע של אש*? Why didn't Hashem show Moshe *Rabbeinu* an actual *מחצית השקל*?

The *Medrash Tanchuma* tells us that the *pasuk* of *לכפר על נפשתיכם* refers to the fact that the *mitzva* of *מחצית השקל* is an atonement for the *Mechiras Yosef*. Since each brother received part of the payment from the sale, therefore each one must make a payment as an atonement. The *Medrash* brings other reasons for the *מחצית השקל*, such as an atonement for the *Eigel Hazahav* and

Continued on Pg 3

The Two Letter Fight

There is a fascinating *halacha* discussed in *meseches Shabbos* (103a) regarding the prohibition of writing on Shabbos.

The Mishna begins by stating that writing two letters of the alphabet constitutes the act of “writing” (*כתיבה*). It then continues, followed by the Gemara, and brings numerous opinions regarding what these two letters need to create in order to be considered proper writing. The premise to the entire discussion is that in order to be considered a violation of *ksiva*, the writing needs to be “intelligent” in nature. If a person wrote only part of a word, and that part is meaningless, there would be no *חוב חטאת* according to many opinions⁹. The discussion in the Gemara revolves around a person who only wrote two letters from a larger name, yet those two letters form a proper name themselves (e.g. one intended to write the name *נחור* and stopped after *נח*).

The Hebrew language is unique in the sense that words can be formed by repeating letters, something which is not found in many other languages. Therefore, the next level of debate is when a word is formed from two of the same letters. Rav Gamliel¹⁰ holds that even a repeated letter which forms a word is considered writing, and the *halacha* follows his opinion¹¹. The

Continued on Pg 2

Mirror Image! Continued

the mirrors, these were the only source of the copper of which the *Keijor* was comprised. Moshe Rabbeinu was therefore hesitant to accept the mirrors to create a vessel which would be solely made from them².

Why was it necessary to make the *Keijor* exclusively from the copper mirrors and not a mix of copper that was donated in general? **Rabbeinu Yaakov Tzvi Mecklenburg³** (הכתב והקבלה) explains, the word “צבא” here means “תפארת וקשׁוּט הדר ויקר” (glory, adornment, majesty, precious). The *pasuk* is describing the materials that the *Keijor* was made from, and refers to them as מראות הצובאות - mirrors made from beautiful copper. The copper used to create the reflective qualities of a mirror needs to be purified to a very great degree. Since the *Keijor* needed to be precious and beautiful, mirror quality copper was needed. It was for this reason that no other copper was mixed in; only the finest and most purified copper was to be used to create the *Keijor*. With this understanding, the *Ksav V’Hakabalab* explains the rest of the *pasuk* “אשר צבאו פתח אהל מועד.” Now that we have established that the *Keijor* was made from the purest copper, it truly was a glorious and majestic vessel which stood as an adornment at the entrance to the *Ohel Moed*.

Rabbeinu Pinchas Halevi Horowitz⁴ (פנים יפות) offers a different explanation for the *pasuk*. The reason why Moshe Rabbeinu at first refused to accept the mirrors was because the men also used them (see Rashi). A man is not allowed to use a mirror for self-beautification since it is a violation of “לא ילבש גבר” “*A man shall not wear the cloak of a woman*”, as explained in Shulchan Aruch (Y.D. 156, 2). The *pasuk* regards a man who transgresses this issur as an abomination. Moshe Rabbeinu did not want to accept an item which was used for such abdominal practices and use it for the holy purpose of a vessel in the *Mishkan*. Even once Hashem told Moshe to accept it because of the positive use which it had in *Mitzrayim* (as mentioned above), there was still an offensive element associated with the mirrors. The *pasuk* therefore comes to point out that the vessel made with these mirrors was not hidden in any way, rather it was “אשר צבאו פתח אהל מועד”, placed front and center for all to see. In other words, these words of the *pasuk* are going back on the position of the *Keijor* in the *Mishkan* and not on the place from where the mirrors were collected.

The Two Letter Fight Continued

Gemara lists five combinations of such two letter words: שש, תת, רר, גג, חח. The early commentators debate whether these words are specifically sourced in the Torah or can be taken from anywhere in *Tanach*. Some say that these combinations are all found in the Torah and are limited to these alone⁵. For example, the final combination can be found in this week’s *sedra* – קָח וְנוֹס, a type of jewelry worn by women. Other commentators take the position that the words can be sourced even in the other *sifrei Tanach*, and therefore have an expanded list of combinations of which a person would be liable for writing⁶.

Another *halacha* discussed in this Mishna is writing in a foreign language on Shabbos. The Mishna prohibits writing in all languages and does not bring any dissenting opinions. All of the *Rishonim* and *Poskim* state this as well. However, the Rav⁷ writes that this *halacha* is only a rabbinical ordinance based upon the prohibition of writing in Hebrew. This statement of the Rav is in clear contradiction to the Mishna and Gemara, and is not found in any other source.

During the early days of the Reform Movement, there were a few basic *halachos* which the Reformists focused their efforts on challenging. Probably the most well-known of these is the status of *Yom Tov Sheini*. The Reformists argued that since today we have a set calendar, there is no reason to keep a second day of *Yom Tov*. This of course is a fallacy, since the Gemara already raised this point and established that this continued practice is a valid *minhag*. The position of the Reformists was based on the idea, that even though it is a *minhag*, there should be room to nullify this practice through convening a *Bais Din* of sorts. A tremendous outrage erupted in defense of this ancient practice. Between the shouting and subsequent confusion, the Reformists pushed their agenda in another area – writing on Shabbos. In a new codification of “Jewish” law, the prohibition of writing two letters which form a word in a foreign language was removed.

Rabbeinu Avraham Sutro zt”l (1784 – 1869) was the *Rav* in Münster and Dortmund, and later the Chief Rabbi of the entire district of Paderborn. He was also a *talmid munhak* of Rabbeinu Wolf Hamburg zt”l of the Yeshiva of Fürth. Although Rav Sutro was a tremendous *talmid chacham*, he was not considered a major public figure. However, the attacks from the Reformists on the Torah were too much for him to bear. Taking up his pen as a sword, Rav Sutro authored a brilliant rebuttal called מלחמות ה’ covering a wide spectrum of topics. In this *sefer*⁸, he draws a conclusive contradiction between the dismantling of *Yom Tov Sheini* adherence and the permission to write two letters that form a word in a foreign language on Shabbos. When attempting to unravel the ancient minhag of *Yom Tov Sheini*, the Reformists pointed to the Gemara which – according to their mistaken understanding and contortion – eliminates *Yom Tov Sheini* in specific circumstances⁹. They then disregarded all the *Rishonim* and *poskim* who positively forbid such a position. Yet when it came to *kesiva*, the Reformists ignored the clear Gemara which prohibits this type of writing, but rather chose to hinge the entire case on a single *Rishon* who is clearly outnumbered (and most likely a mistake)¹⁰.

This fascinating discourse made great waves, and the *sefer* מלחמות ה’ was recognized as a fundamental work in revealing the misconstrued agenda of the Reformists¹¹. Not only was Rav Avraham Sutro recognized among his fellow Jews as an outstanding Torah scholar, but his status also rose in the eyes of the gentiles. He was the first Rabbi to receive the “Red Eagle” (ראטהער אדלר) from the Prussian Queen as a distinguished honor for his 50 years of service as a rabbinical leader¹².

1) See Rashi 35:22.

2) The Seforno (38:8) notes this as well.

3) שקלים פרק א' הלכה ד'.

4) This is sometimes said as: since they transgressed at the sixth hour of the day, the payment is 6 small coins (equivalent of half a Shekel).

5) This question is posed by many commentators (see דעת זקנים who cites the אליעזר). However, the question is difficult to understand since we have no way to compare the ambiguous price of “20 silver pieces” to anything else. In addition, the proposed answer of 20 pieces of purified silver does not solve the issue since it is just as ambiguous. It seems from various documents recovered from that time period that a slave would sell for approximately 373 grams of silver (4 debens and a kite). This would correlate with the proposed question

that 20 pieces of silver (pieces = kite = 7.6 grams) is a low price for a slave. This of course does not give us a clear understanding of the proposed answer. It is more likely that the question is based on the currency available at the time of the בניי התוס' (just like the numerical connection between the word “כסף” mentioned in the Torah and the then modern English Pfennig). The question therefore is, how can a slave be sold for a mere 20 pieces of silver? The answer is, that the “piece” under discussion is actually a silver mark which is much larger and quite valuable.

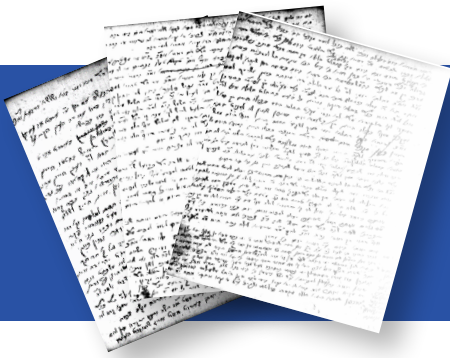
6) (ע' ספר מדות ושעורו תורה פרק ל' אות ט"ז) = English Pfennig = אסטרלינג.

7) The medieval mark, often called a Usualmark, was approximately 8 ounces in weight.

8) This reason is in accordance with the explanation of the Rav.

9) עין מגיד משנה פ"א מהל' שבת ה"ז, וע"ע בביאור הלכה סי' ש"מ ד"ה במשקין על השלחן.

10) Rav Yehuda in the name of Rav Gamliel.

גנאי אחרוני אשכנז

This section is dedicated to reprinting the chidushei Torah of the Gedolei Ashkenaz which are no longer in print or are still in manuscript.

רבינו מרדכי גומפל שנאבר לעוויזאהן זצ"ל

(ספר סלת מנחה בלולה)

"ולא יהיה בהם נגף" (שמות ל, יב). יראה לי שלכן כפל הכתוב בפקוד אותם¹, לומר שטעם המנין היה למען יראה שאחר שיעשו מלחמה עם הצר הצורך לא יופקר מהם איש, ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם שנית אחר המלחמה, כמו שנאמר ולא נפקד ממנו איש. וטעם הכפרה על המנין הוא כי באמת דבר הנמנה יש בו פירוד כי המנוים נפרדים איש מעל אחיו. ובכל פירוד יש קללה. והברכה היא באחדות וה' הוא אחד ועמו ישראל יהיו גם אחד ואף שנפרדים הם בגופות יהיו אחד בנפשותם. ולכן כאשר יומנו לצורך, צריך הנפש כפרה כי אולי יחשוב כמו שהגופים נפרדים במנינים כן הנפשות, וזה שקר כי כל נפשות ישראל אחד כידוע ליודעי חן. ולכן נאמר פה לכפר על נפשותיכם. והטעם שאמר הכתוב עשרים גרה וגו' מחצית השקל, ולא אמר יתנו עשרה גרה. יראה לי על דרך האמת כי

השפע על בני ישראל בא מהעשר ספירות והמה יקבלו השפע באור חורר וישפיעו אותה באור ישר וזה הוא עשרים אבל עבור שחשבון העשרים וחשבון העשר המה באמת אחד לכן צריכה גם המטבע להיות אחד מטבע שמשקלה עשר גרה ושמה מחצית השקל ולכן נאמר בשקל הקדש לרמוז על הקדושה העליונה ולהבדילה מן הטומאה כי כמו שיש עשר קדושות כן נמצא עשר טומאות. ורבינו הקדוש במסכת כלים (א, ה - ו) רמז על הענין הזה באמרו עשר טומאות זה למעלה מזה. ואחר אמר עשר קדושות ארץ ישראל וגו'. והקדים הטומאה כי יצר הרע הוא מלך זקן וכסיל. ולכן היו גם השקלים לעבודת המשכן ולאדנים לכפר על המחשבה כי בראותם כלי המשכן הנפרדים וכולם רומזים על ענינים למעלה והמה אחד, כמו שנאמר "והברת את האהל והיה אחד" (שמות כו, יא). ואולי יטעו שח"ו יש רבוי ופרוד למעלה. לכן היו השקלים הרומזים על ענין האחדות נתונים לכפרה לעבודת המשכן למען לא יטעו בענינים ואם יטעו יהיה להם כפרה. ודוק היטב ותמצא אמת הדבר הזה.

A Shekel of Fire Continued

the transgressing of the *Aseres Hadibros*. The latter two reasons have a corresponding monetary significance to the מחצית השקל. The story of the *Eigel Hazahav* took place at midday, therefore the payment is half of a *Shekel*¹¹. The *Aseres Hadibros* correspond to the ten *gera* which make up a half of *shekel*. However, the connection between *Mechirus Yosef* and the half *shekel* value as payment is unclear. It seems from this *Medrash* that there are different aspects to the מחצית השקל and each aspect serves as an atonement for a different sin. We must therefore clarify what the characteristic of the מחצית השקל which corresponds to *Mechirus Yosef*.

The sale of Yosef to the passing merchants has many bewildering elements. Aside from the basic series of events, the actual sale requires attention. The pasuk says that Yosef was sold for a price of 20 silver pieces. For a strapping handsome young man such as Yosef, this price seems a bit low⁵. The דעת זקנים explains the following:

"ויש אומרים בעשרים כסף זקוקים כסף שהרי חשבון אותיות כסף עולה ק"ס אסתרלי"ש בוקוק שקורין מאר"ק"

"The twenty pieces of silver are 20 pieces of pure silver. This is hinted to in the word "כסף" which is the numerical value of 160. There are 160 English pfennigs⁶ in one mark."

Yosef was sold for twenty pieces of pure silver – which indeed was a befitting price for such a slave. The "mark" which the דעת זקנים mentions, is not to be confused with the more modern German mark. The item which the בעלי התוספות are discussing is a chunk of silver which was made of coins that were melted and cast in a flat circular lump, on which incuse stampings were affixed, indicating the weight and purity of the silver⁷. These pieces were pure silver and therefore very valuable, leading the *yidden* to name these ingots "זקוקין", meaning "purified".

However, regarding the מחצית השקל, the term מטבע של אש still requires an explanation. The קרבן העדה⁸ explains that the aspect of "fire" is to tell us that the weight of a מחצית השקל must be of pure silver. During the times of the second Bais Hamikdash there was a small coin called a קלבוץ (1/8 Obol) which every person was required to add to their half *shekel* in order to reach a true half *shekel* of pure silver⁹ (coins are not made of pure precious metal since they would then be too soft to withstand circulation). *Hakadosh Baruch Hu* showed Moshe Rabbeinu מטבע של אש in order to explain to him that the מחצית השקל must be made of pure silver. This requirement of unalloyed silver corresponds to the sale of Yosef for 20 pieces of pure silver. In this aspect the מחצית השקל acts as an atonement for *Mechirus Yosef*.

11) See Rambam (Shabbos 11:10)

12) תשובות רבי נטורימא נאון (ברודי, ס' חקט"ו), אוצר האגונים (ליון, שבת קנ):

13) See Rashi, Ran, et al. Rabbeinu Chananel and Rambam add other combinations.

ראב"ה (ח"א עירובין ס' שצ"א): והא דאמר רבא בפרק מרובה כותבין עליו אונו אפילו בשבת, ומסיק באומר לנו ועושה, לאו בכתב אשורית ולשון הקודש, דהווא אסורא דאוריתא הוא, אלא בגופן של שאר אומות, שאינו אסור אלא מדרבנן, שמור אסור גופן שלנו, שהוא כתב אשורית או יוונית כדמוכח במגילה, דקימא לן כרבן שמעון בן גמליאל. ואף על פי שפירש רבינו שלמה בפרק הבהנה הכותב שתי אותיות בכל לשון חייב בגופן של כל אומה, שגנה היא, גרסינן בירושלמי מזה בכל לשון אלף אלפא ביתא ביטא, והוא לשון יוונית, אבל שאר לשונות אינו חייב, מה שפרשתי ימים בשבוע

15) Pg. 45.

16) See pg. 40. The Reformists were attempting to apply the permission given for a person who is an expert in the lunar cycle to only keep one day when residing alone in a desert, to a person in *Chuz laretz* today. This is a mistake since our practice of adherence to *Yom Tov Sheini* is not based on a lack of knowledge of the lunar cycle but rather this type of writing is permitted. He dismisses the statement as a mistake.

17) See pg. 45 - 47 who brings from רבינו יצחק בן אלעזר that this type of writing is permitted. He dismisses the statement as a mistake.

18) The *sefer* was subsequently printed in four separate editions.

19) בסט ישראל (פיו, ישראל) עמ' 22.

5) רבינו כתב לשון הרמב"ן בקיצורו ח"ל הרמב"ן במלואו: ואם תאמר וכו' אפשר שבשנייהם היו ישראל שיון שש מאות אלף ושליש אלפים וחמש מאות וחמשים, והלא בשתי שנים היו, ואי אפשר שלא היו בשעת מנון הראשון בני תשעה עשרה ונעשו בני עשרים. תשובה לדבר, אצל שנות האנשים בשנת אחת נמנו, אבל למנון יציאת מצרים היו שתי שנים, שלציאת מצרים מנון מניסן, ולשנות האנשים מנון למנון שנות עולם המתחילין מתשרי, נמצאו שני המנינים בשנה אחת, המנין האחד בתשרי לאחר יום הכפורים שנתרצה הקדוש ברוך הוא לישראל ונצטוו על המשכן, והשני בא' באייה. כל אלו דברי הרב.

6) גם זה קיצור לשון, ועין שם ברמב"ן שמאריך.

1) לשון הפסוק: "כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ותננו כפר נפשו לה" בפקד אתם ולא יהיה בהם נגף בפקד אתם.
2) לשון רש"י: "ה' כסף עובר איש כסף בנפשות עורכו - שני כספים יש כאן כסף עובר הוא כסף השקלים שבכל שנה הנאמר בו (שמות ל' י"ד) כל העובר על הפקודים ואיש שיתגבר ערכת נפשו האומר ערכי עלי.
3) ה' כל כסף אשר יעלה וגו' - כגון האומר הרי עלי מנה לבדך הבית.
4) כמו שפירשו רש"י והרד"ק שמילים אלו נאמרו על השקלים.
4) כיון שפירשו ה"ל שמילים אלו נאמרו על מי שמעריך עצמו.

רבינו יוסף הס זצ"ל מגדולי פיורדא ואב"ד

קאטעל ומדינות העסי (ספר בן פרת יוסף)

”ויאמר יהואש אל הכהנים כל כסף הקדשים אשר יובא בית ה' כסף עובר איש כסף נפשות ערכו כל כסף אשר יעלה על לב איש להביא בית ה'. יקחו להם הכהנים איש מאת מכרו והם יחזקו את בדק הבית לכל אשר ימצא שם בדק” (מלכים ב' יב, ה-ו).

פירש”י² ורד”ק שלשה תרומות נכתבו כאן ”כסף עובר איש“, הוא כסף שקלים שבכל שנה הנאמר בו ”כל העובר על הפקודים“ (שמות ל, יג). ”כסף נפשות ערכו“ האומר ערכי עלי. ”כל כסף אשר יעלה על לב איש“ הוא המתנדב לבדק הבית ע”כ.

איכא למידק הלא אמרו חז”ל במס’ מגילה (ל) מפטירין ביהודע הכהן דדמי ליה דכתיב כסף נפשות ערכו ע”כ. ולפי דבריהם הוי ליה לגמרא לאתויי רישא דקרא כסף עובר איש³. אלא שמע מינה דקרא כסף נפשות ערכו קאי גם כן על השקלים. ונראה ליישב⁴. דהנה איתא בירושלמי מס’ שקלים (א, ג) ”כל העובר על הפקודים יתן מחצית השקל פליגא ביה ר’ יהודה ור’ נחמיה, חד אמר כל דעבר בימא יתן וחרנא אמר כל דעבר על פקודי איתן. מ”ד כל דעבר על בימא יתן מסייע לר’ יוחנן בן זכאי דאמר כל כהן שאינו שוקל חוטא. ומ”ד כל דעבר על פקודי איתן מסייע לכן בוכרי דס”ל כל כהן ששוקל אינו חוטא (פי’ אבל מן הדין פטורים הכהנים ולוים לפי שלא עברו על הפקודים). ומקשי תוס’ בפ’ הקומץ (מנחות כ: ד”ה כל כהן) למ”ד כל דעבר על ימא מה זה על הפקודים דכתיב בקרא. ותרצו דזה קאי על תרומת אדנים ובזה היו כהנים פטורים ממחצית השקל (עיינן בשל”ה בדרוש לפ’ שקלים) ויש להקשות מנלן דלמא איפכא כל העובר קאי על תרומת אדנים דבו היו כהנים חייבים. ועל הפקודים קאי על מחצית שקל לקרבנות דבו הכהנים פטורים כיון שלא עברו על הפקודים.

ונ”ל דהנה הרמב”ן (שמות ל, יב ד”ה וכתב רש”י) מקשי על פירוש רש”י בחומש בפרשת כי תשא. וז”ל וא”ת וכי אפשר שבשניהם היה ישראל שווי’ שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמישים שהרי בכסף פקודי העדה נאמר כן ובחומש פקודים אף בו נאמר כן

וכו’ תשובה לדבר אצל שנות האנשים בשנה אחת נמנו אחת בתחלת נדבתן אחר יום הכיפורים בשנה ראשונה ואחת בשנה שניה באייר משהוקם המשכן. והקשה”ה הנ”ל הא במנין חומש הפקודים היה המספר שש מאות אלף וג’ אלף ותק”נ הישראל לבדם בלי מספר הכהנים והלוים. ובמנין לנדבות המשכן למחצית שקל היו הכהנים והלוים ג’ כ”כ חייבים ליתן כסתם מתניתן ממשכנים על השקלים וכו’ כל כהן שאינו שוקל חוטא. ונ”ל דלא קשה מידי דכתיב בקרא בפ’ פקודי (לח, כה – כז) ”וכסף פקודי העדה מאת ככר וגו’ ויהי מאה ככר הכסף לצקת בם את אדני הקדש“ (ועיינן היטב שם בדברי רש”י). אם כן מה שעולים ישראל למנין שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמישים היינו לתרומת אדנים ובתרומה זה לא היו כהנים נותנים מחצית השקל. מה שאין כן לתרומת הקרבנות ג’ כ”כ כהנים חייבים. אם כן מיושב קושיותינו דליכא למימר איפכא דהא מצינו ומוכח בהדיא דלתרומת האדנים לפי החשבון לא היו כהנים נותנים.

אלא ודאי על הפקודים קאי על תרומת אדנים ובזה כהנים פטורים. לפי זה איכא למימר דלפי האמת דקיימא לן כל כהן שאינו שוקל חוטא. אם כן מה שנאמר בקרא כסף עובר איש וגם כסף נפשות ערכו, תרומה קאי על מחצית השקל דהיינו לרבות כל העובר בים אפילו כהנים ולוים חייבים וכסף נפשות קאי כפשוטו מלשון ישראל. וניחא שפיר גמרא דמסכת מגילה דקאי לפי האמת ודו”ק היטב.

חוץ לדרכינו יש לתרץ קושיות הרמב”ן הנ”ל. דהנה עוד מקשי הרמב”ן על רש”י שכתב בפרשת תרומה שלשה תרומות נאמרו בענין אחד חצי שקל לצורך קרבנות וזה היה על ידי מנין בשנה השנית בחדש השני. והלא באחד בניסן הוקם המשכן והיו צריכים תיכף להקריב מתרומה חדשה כדכתיב עולת חדש בחדשו חדש והביא קרבן מתרומה חדשה. ונ”ל דקושיה חדא מתורצת בדרך חברתה, דודאי מן ראש חודש ניסן שהוקם המשכן הקריבו כדת מתרומה חדשה וזה היה ממחצית השקל מן שבט לוי שהיו מחויבים למסור לציבור בראש חודש ניסן כי לא התפקדו בתוך בני ישראל. ומן ראש חודש אייר ואילך לאחר שנמנו ישראל הקריבו ממנין מחצית שקל שנתנו ישראל ודו”ק.

Biographies

Rav Mordechai Gumpel Shnaber-Levison zt”l – Rav Mordechai Gumpel Shnaber-Levison was born in the year 1741 in city of Berlin were his father, Rav Yehuda Leib Shnaber, was a *Dayan*. Rav Mordechai Gumpel’s grandfather and namesake, Rav Gumpel Shnaber, was the *Av Bais Din* of *Kehillos* AH”U (Altona, Hamburg, Weisbeck). Rav Mordechai Gumpel was a *talmid* of Rav Dovid Frankel (קרבו) in Berlin and then Rav Yonasan Eibshitz (כרתי ופלת) in Hamburg. After completing his *limudim*, he studied medicine in Breslau and England. In 1784 he returned to Germany and established a medical practice in Hamburg. That same year he published a commentary on *Megillas Koheles* named *מגילה*. This unique blend of Torah scholarship and medical knowledge led Rav Mordechai Gumpel to author numerous works which were well received by the general public. Aside from his impressive authorship, Rav Mordechai Gumpel was also a great philanthropist. He passed away in 1797 and later that year the *sefer* *מנחה בלילה* was published posthumously. Upon his passing, he bequeathed all of his wealth to the *tzedakos* of the city of Hamburg, and specifically allocated 8,000 thalers to a fund for *lomdei* Torah.

Rabbeinu Yosef Hess – Kuglemann zt”l – Rabbeinu Yosef Hess – Kuglemann was born in the town of Mambressen (Hessen) to Rav Yechiel Michel Kuglemann. At a young age he traveled to the great *Yeshiva* in Fürth and studied under Rav Baruch Rappaport and then, upon the latter’s passing, under Rav Dovid Strauss. It was there in *Yeshiva* that Rav Yosef took-on the name “Hess” after his hometown of Hessen. He quickly rose to the position of *Dayan* in that illustrious city, and in 1762 he eulogized Rav Dovid Strauss. The successor of Rav Strauss was Rav Yosef Steinhardt (see issue #4), however, in the interim, Rav Yosef Hess took on many leadership roles. Among his *talmidim* was Rav Betzalel Regensburg (ר’ בצלאל רנשבורג). In 1779, Rav Yosef was appointed *Av Bais Din* of Kessel. This position was very prestigious, since the city of Kessel was a very wealthy community, including the noted personality Baron Moshe Meir Rothschild. Rav Yosef authored numerous works, however, the only work which survived in its entirety and was printed was the *sefer* *פרת יוסף*. This *sefer* is a commentary on the *Haftoras*, and was published posthumously by his son Rav Yitzchak Issac. Rav Yosef Hess – Kuglemann served in this position in Kessel for 14 years, until his passing in 1793.